

Bölüm 3

SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK ERKEN EVLİLİKLER

Yılmaz DAŞLI¹

Giriş

Türkiye, gündemini uzun yıllar meşgul eden pek çok sosyal problemlere çözüm üretme çabası içindedir. Çünkü bir toplumda tanımlanan herhangi bir sosyal problem, bireysel ve toplumsal anlamda bazı değerleri ve menfaatleri tehdit eder ve toplumdaki bireyler için büyük ölçüde dezavantajlı durumlar yaratabilir. Bu sorunlardan biri ve en önemlisi “erken evlilikler”dir. Erken yaşta evlilikler özellikle kız çocukları olmak üzere toplumda birçok kesimin yaşamını olumsuz etkilemektedir. Durkheim (1994: 166), “Bir toplumsal olgunun belirleyici nedenini bireysel bilinç halleri arasında değil, ondan önceki toplumsal olgular arasında aramak gerek...” der. Buradan hareketle erken evlilikleri kendine has sosyal problem olarak değil birçok sosyal probleme kaynaklık eden problem olarak ele almak diğer sosyal problemlerin çözümü açısından elzemdir.

Literatürde sıklıkla “çocuk gelin” ve çocuk evlilikler” gibi kavramsallaştırmalar yapılmakta bu ise soruna masumiyet kazandırmaktadır. Bu nedenle sosyolojik olarak bu kavramların kullanılması konunun ciddiyetini ve önemini ortadan kaldırmabileceğinden bu çalışmada “erken evlilikler” kavramı kullanılmaktadır. Uluslararası işbirliği ile 1989 yılında hazırlanan ve 1990 yılından itibaren Türkiye’nin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 1. Maddesinde belirtildiği üzere, “Çocuklara uygulanan kanunlar çerçevesinde daha erken yaşta reşit olma durumu hariç; 18 yaşın altındaki herkes çocuk sayılır (0-18 yaş)” ve tüm çocukların haklarının korunması gerekmektedir. Çocukların büyüme ve gelişme döneminde ergenliğin özel ve önemli bir yeri bulunmaktadır. Ergenlik dönemi ilk olarak fiziksel gelişme dönemini takiben psikolojik ve toplumsal olgunlaşmanın olduğu bir dönemdir. Çocuğun biyolojik, fizyolojik ve psikolojik açıdan evlilik ve çocuk sahibi olmak gibi sorumlulukları taşımaya hazır olmadan 18 yaş altında yapılan evliliğe “erken/çocuk evliliği” ve evlenen kıza “çocuk gelin” denilmektedir (Kaynak-Malatyalı, 2014: 29). Konuya ilişkin belirtilen bu yasal tanımlamaların yanı sıra sosyal bilimcilerin erken evliliği inceleyen araştırmalarında (Akpan 2003: 70-71, Dagne 1994: 35, Lane 2011: 4, Malhotra ve Tsui 1996: 478) farklı geleneksel uygulamalarla desteklense bile 18 yaşın altında yapılan evlilikler erken evlilik olarak kabul edilmektedir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü, ydasli@cumhuriyet.edu.tr

6. Erken evliliklerin legal bir biçimde gerçekleştirilmesi için çocukların yaşlarının büyütülmesi olası bir yöntem olup, Adalet bakanlığı tarafından yaş büyütme amacıyla mahkemelere başvuru yapanların bilgileri ilgili birimlere ve gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
7. Medya sektöründe doğru kavramsallaştırma kullanılmalıdır. Kadın kuşağı, evlilik programları ve çok izlenen dizilerdeki saygınlığı olan ünlüler toplumu etkileme aracı olarak kamu spotlarında kullanılmalı, farkındalık yaratılması amaçlanmalıdır. Erken yaşta evliliklerle ilgili olumsuz örnekler televizyon, radyo, internet aracılığı ile halka aktarılmalıdır.

Kaynakça

- Akpan, E. O. (2003). "Early Marriage in Easter Nigeria and Health Consequences of Vesigo- Vaginal Fistulae (VVF) Among Young Mothers". *Gender and Development* 11(2): 70-76.
- Akpan, E. O. (2003). "Early Marriage in Easter Nigeria and Health Consequences of Vesigo- Vaginal Fistulae (VVF) Among Young Mothers". *Gender and Development* 11(2): 70-76.
- Aktepe, E. ve Atay, M.İ. (2017). "Çocuk Evlilikleri ve Psiko-sosyal Sonuçları", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 9, Sayı: 4, ss. 410-420.
- Anık, M. ve Barlin, R. (2017). " Türkiye'de Çocuk Gelinler Sorunu: Balikesir Örneği", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 3, ss. 1827-1841.
- ASPB (2015). *Türkiye'de Evlilik Tercihleri*, Ankara: ASPB Yayınları.
- Aydemir, E. (2011). *Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler Çocuk Gelinler*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Rapor No: 11-08.
- Burcu E., Yıldırım F., Sırma Ç.S., Saniyaman S. (2015). "Çiçeklerin Kaderi: Türkiye'de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Bilgi*, Sayı: 73, ss. 63-98.
- Cetorelli, V. (2014). *The Effect on Fertility of the 2003-2011 War in Iraq*. *Population and Development Review*, 40(4), pp. 581-604.
- Dagne, H. G. (1994). "Early Marriage in Northern Ethiopia". *Reproductive Health Matters* 2 (4), pp. 35-38.
- Demirel, G. ve Tuğut, N. (2017). "Çocuk Yaşta Evliliklerin Sağlık Boyutu", *Türkiye Barolar Birliği*, Ankara: Şen Matbaa, ss. 187-205.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2011). *İl Müftüleri Seminerleri Sonuç Bildirgeleri 2005-2010*, <http://www2.diyanet.gov.tr/InsanKaynaklariGenelMudurlugu/Documents/il%20m%C3%BCft%C3%BCleri%20semineri.pdf> (Erişim Tarihi: 04.05.2018).
- Durdu, Z. ve Yelboğa, Y. (2016). "Türkiye'de Çocuk Gelinler Üzerine Bir Araştırma: Mersin Örneği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 44, ss. 800-807.
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik Metodun Kuralları*. (Çev. Enver AYTEKİN). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Evin, M. (2014). "Suriyelilerle Evlilik Ticarete Dönüştü", <http://www.milliyet.com.tr/suriyelilerle-evlilik-ticarete/gundem/detay/1827612/default.htm> (Erişim Tarihi: 03.05.2018).
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2008). *Türkiye nüfus ve sağlık araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana ve Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK.
- Ji, Y. (2013). "Negotiating Marriage and Schooling: Nepalese Women's Transition to Adulthood". *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 646: 194-213.
- Kaynak-Malatyalı, M. (2014). "Türkiye'de 'Çocuk Gelin' Sorunu", *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 2014, Cilt 2, Sayı 3, ss. 27-33.
- Kidjo, A. (2016). *A Fair Chance for Girls – End Child Marriage. The State of the World's Children 2016: A Fair Chance for Every Child*. New York: UNICEF, pp. 38-39.
- Lane, S. (2011). *Stealing Innocence: Child Marriage and Gender Inequality in Pakistan*. Finland: Plan Finland and Abo Academy University.
- Malhotra, A. ve Tsui E.O. (1996). "Marriage Timing in Sri Lanka: The Role of Modern Norms and Ideas". *Journal of Marriage and Family* 58 (2), pp. 476-490.
- North, A. (2009). *Drought, Drop Out and Early Marriage: Feeling the Effects of Climate Change in East Africa*. *The Equals Newsletter*, 24 (4), pp. 6.

Sosyal Bilimler İnsan ve Toplum

Resmi Gazete, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Sayı: 24627, Tarih: 08.12.2001.

Save the Children (2017). Ending Child Marriage: Child Marriage Laws and Their Limitations, <https://www.savethechildren.org/us/about-us/resource-library> (Erişim Tarihi: 03.05.2018).

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu "Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Alt Komisyonun Raporu", 2009, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf. (Erişim Tarihi: 02.05.2018).

TUİK (2016a). İstatistiklerle Çocuk, 2015. www.tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 29.04.2018).

TUİK (2016b). Evlenme İstatistikleri, 2015. www.tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 29.04.2018).

TUİK (2017a). Doğum İstatistikleri, 2016. www.tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 01.05.2018).

TUİK (2017b). Aile Yapısı Araştırması, 2016. www.tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 02.05.2018).

TUİK (2018). İstatistiklerle Çocuk, 2017. www.tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 29.04.2018).

UNICEF (2014). Ending Child Marriage: Progress and Prospects. New York: UNICEF.

UNICEF (2015). A Profile of Child Marriage in Africa. New York: UNICEF.

UNICEF (2016). The State of the World's Children 2016: A Fair Chance for Every Child. New York: UNICEF.

Yüksel H. ve Yüksel M. (2014) "Çocuk İhmali Ve İstismarı Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler Gerçeği" Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 5, ss. 1-24.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Ergöçmen, B. (2012). "Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol" Sosyoloji Araştırmaları Dergisi Cilt: 15 Sayı: 2, ss. 128-161.